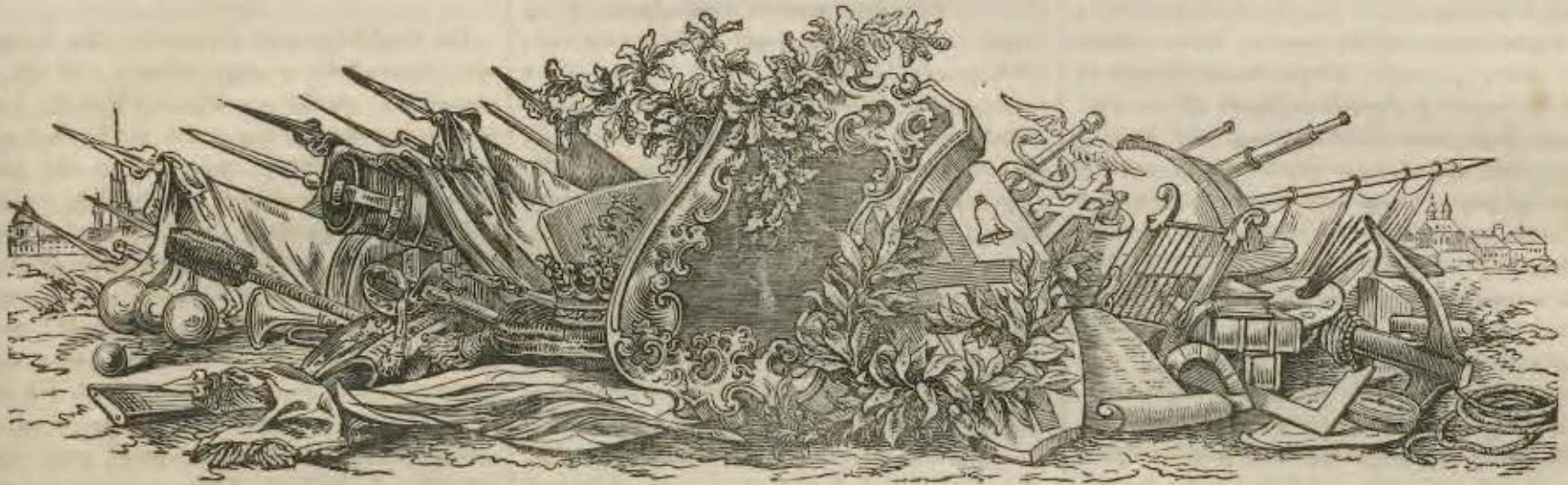

Երագիր Հարսիման

Թիի 22

30 (18) ՄԱՅԻՍԻ

1857

ԲՈՒՆԱՆԻՍԻՍԻՍԻՍ

ԵՆՈՑԻՆ. Կայսեր ճամբարի... ԻՆՆՆՆ. Ներքին գործերի... ԵՆՆՆ. Կայսեր ճամբարի... ԻՆՆՆ. Ներքին գործերի...

ԱՌՆՈՐԴ

ՊԵՏԵՐՍԲԱՐԴ. Կայսեր... ԻՆՆՆ. Ներքին գործերի... ԵՆՆՆ. Կայսեր ճամբարի... ԻՆՆՆ. Ներքին գործերի...

ԳԱՂՂԻԱ

ՓԵՐՍԻԱ. 27 Մայիսի... ԻՆՆՆ. Ներքին գործերի... ԵՆՆՆ. Կայսեր ճամբարի... ԻՆՆՆ. Ներքին գործերի...

ԱՆԳՂԻԱ

ԼՈՆԴՈՆ. 22 Մայիսի... ԻՆՆՆ. Ներքին գործերի... ԵՆՆՆ. Կայսեր ճամբարի... ԻՆՆՆ. Ներքին գործերի...

փախուցող պատկերներուն թեւեւ բոլորն ձայնագրւելով հասեր էր Զրաքանին տրամադրանքը Լուսապա լեռանց շղթանէն քանի մ'անդամ կ'ընտելանային տեղիւններն հետեւէն իրենց ստակալի մոնիթորով նոյն ձայնին պատասխան տուին: Կնդարները պարագայ տեղ որոշակաւ չէին: Երկու երկայնարարութիւն անաւ սուսներն ալ մնաւ գետինը փռուեցուն: Փղերէն երկուքը շուտ մ'իյրենայ լինամեաց գիւղին քովն եկան, իրենց պատիճներովը դանոնք բռնեցին և գետի ծառերուն ծիւղերը նետեցին, որոնց վրայէն կայսիկները լուռ եւ անշարժ վրայ կը նայէին: Ան ատեն վայնասուն մը սկսաւ և ծիւղերուն վրայէն սրաշարժ սղջ մը հնչեց: Բայց Զարքանն ասով իր ազատիւնը գործողութեան չբաղդեցաւ: Հրապարակ նորէն լեցուց և մարդկային անտուններէն երկու հոտ ալ շնայապառ արեամբ ներկուած վերէն վար ձգեց: Գարձալ վայնասուն մը հրն շնչեց: Ետեւայն կայսիկներն ալ չուղեցին հրաքանին երրորդ անգամ լեցուցելուն սպասել, այլ երեսնին պարձուցին ու կծիկը դրին: Բոլոր ծիւղերն ահագին ձայնով մը շուռաչեցին և այնպէս սուս տիկ կ'երեւային որ կարծես ինչ ահագին մարդիկ մ'ելած դանոնք կը ցնցէր: Այլ և ոչ մէկ կայսիկ նոյն կողմերը կը տեսնուէր, միայն փախուցներուն ձայնը հետեւէն կը լսուէր:

Զարքան իր ըրած յաղթութեան վրայ զուարճացած մեծ գիւլարներ մը պէս կը սպասէր որ իր քաղաքին տալաւ փոքր ընկերութիւնը գալ իրեն իր մեծարարներն ու շնորհակալութիւնը մատուցանէ: Բայց անոնք մարդկային ապստամբութիւններէն վրայ ամենեւին պայտաւար չուենալով, իրենց շնորհակալութիւնն անով միայն ուղեցին յայտնել որ ծառերուն վրայէն հալի պըտուցներուն ամենէն ընտելները փրցուցին և իւրենց ազատիւն առնելը գրին: Պատճառներ անաւ նոյն աս միջոցին ունեցած ուղեւորութիւնը շատ դարձանալի էր: Բոլոր ընկերութիւնը ցնծութեամբ արեւոյցած կ'ըլլաւ: Ժողով իրենց ձագերը կը շղթէին: Զագերը դանազան խողովով կը զուարճանային եւ ծաղիկներ ժողովելով իրենց ծնողացը կը բերէին: Ըմանք մտաւոր լծին մէջ կը մանկէին և պատիճներովը ջուրն ասած գետի վրայ կը սրտէին: Աս հասարակ տիկը կ'որհնէին անմարդն որն որ իրենց երջանկութիւնն ու խաղաղութիւնը նորէն պարզուեց: Բայց անիկայ ամենեւին աս բաներով գոհ չէր ըլլար: Իր փղայ պետութեան մէջ ունեցած բարձր աստիճանը չէր կրնար իր սիրտը հանդարտեցնել, և քանի որ կը մտածէր ինչ անխառն անասնոց թով իբրեւ գերի կը կենայ, մեծ տիրութիւն մը սիրտը կը պտտէր: Ասկայն աս անհաճոյ փիւսկէն ազատելու հարց մը չլրանարով գտնել, յարմար առիթ կը սպասէր: Իր պահապաններուն՝ որոնք միշտ իր վրայ մտադիր կ'ըլլային այնպէս կը յաղթէր որ փախուցնու խորհուրդը բոլորովն մտքէն հանած է: Զորիկը փողոցներուն հետ խաղաղով կը զուարճանար, անոնց կռնակը հեծած կը պտտէր, և երբեմն մտաւոր լծին մէջ կը յուսկուէր, իսկ գիշերները ժայռի մը խոռոչին մէջ ուր չոր տեղ ինչուրով անկողին մը շինած էր, կը քնանար: Իր գործակալներն իրենցով նուազելու սկսաւ, փանջի կ'երած շինական կերակուրը միայն իր կենանքը կրնար պահպանել, բայց չէր կրնար իրեն զրուսութիւն տալ:

Աս կերպով ութ օր փոքր տնտեսական ու թախտակեանց մտածակից ըլլալէն ետեւ, իր խորհուրդն շնորհալ պէս ծառէ ծառ անցնելու եւ այնպէս ատենց դիպինը կրնալու սգի վրայ ծախարդութիւն ընելու ծարարութիւնն ունէր: Իր բաւական պահանջները թելուէր և միշտ իր վրայ կը հսկէին, բայց թող կու տային որ ծառերուն վրայ էլէն ու հալի պատու վրայնէ, ուստի եւ մեծ հոգ մը չըլլէր, երբ որ իրենց գերին որ մը հըս կայանաւ ծառի մը վրայ անկողնով կ'ըլլաւ և սուս փորտիւնէն աւելի ուշացաւ: Արտաք բարախելով

սկսաւ Զարքան իր վտանգալից ծախարդութիւնը, կը վախնար որ փղերն իր ետեւէն կը հասնին, կամ կայսիկը ձեռքը կ'ընկայ, և կամ աւելի ծնելու ծիրաններուն կը մտածուի, որոնց աւհագին մեղքին հետեւէն կը յուսկուէր: Արքայի տանց վտանգի ան ձորը հասաւ, ուր որ ասպին անդամ փղերուն պատահած էր: Ըստ մ'իւր արիւնտան ձեռքերէն ու սառնակը մտաւոր վտանգի մը մէջ լուաց, ու կողիկներն որոնք իր ծառագնաց ծախարդութիւնն տեսնը հանած ու չուանով մը մէջը կայած էր, հաղնեղով, որ չափ որ կրնար շուտով դէպ ի ծովերը ածաւ պարեց: Ըստան գէմ Եկայի ծայր հասաւ: Իր ուղեկիցները զինքն անտառին մէջ մտած համարելով ինչ ատեն դուրսը ելին: Նոյն օրն ան կողմը նու մը հասաւ որն որ Սուրբ պիտոր երկար, նաւապետը զինքը սիրով նաւուն մէջ ընկուցեցաւ, և Զարքան իւր կերակուր մ'ուտելով դորմուսէն ետեւ, իրեն պատահածները կարգաւ պատմեց: Ամեն այլ շատ յոգարութեամբ ու զարմանով մտիկ ըրին, բայց թէ արդեօք աւելի պատմածներուն հաւատացին, անոր վրայ պատմութիւնը կը լուէ:

ՉՈՒՍԲԵՐՆԵՐ

Պարտաւոր պարտական:

Ստեփան Լիւնի բանակին ըրած մեծ զինուորական կրթութեան ժամանակը, Կասպեան սպարապետը նոյն բանակին հրամանատարը, տեսնուի երկու զինուոր օրուան տարբերութեան նկատմամբ մտաւոր թիւերու շարքն աւելի հանդարտ կը քնանան: Կայսիկն պէս անոնց ըով կը հասնի և խիստ խորքով իրենց ըրած անկողնութիւնը կը յանդիմանէ: «Կայսիկն կրնար, կ'ըսէ, դուր հոստէն համարաւ քննուի, երբ որ անդին ձեր զինուորակիցները սաստիկ կ'ընկուց պատերազմ մը կը ձեռադրեն», «Տէր սպարապետ, պատասխանեց շուտ մը զինուորներէն մէկը, մենք ալ հոս ստանդարտ մեծութիւնը կը ձեռնանք», Եւ յանկարծական պատասխանէն սարսափուով բարկութիւնը ծիւղիկը պարծաւ, և ձին գարձուց պատերազմուի քովն եկաւ:

Պարտաւոր խաղաղութիւն:

Նոյն ամիս փոքրիկ մէջ ապրտ կին մ'իւր բնակած տան վարձքը չկրնար վճարել տանտէրն անոր կարասիքն անդի հանել տուաւ, ու բոլոր մեծ մասն ինքը գնեց: Ետեւան կարասիներուն մէջ նկարուած պատկեր մ'ալ կար, խեղճ արուեստով նկար մը: Անդին գլխաւորը պատկերը ձեռքն ասած սկսաւ: «Մէկ փրանդ», պատւ: Նոյն ժամանակը փոքրիկ իրենց պատկերահաններէն մէկն ըստ պատահման անկէ կ'անցնէր: Եւ փոքր անդին պատահան իմանալով՝ պատկերն իրեն բերել տուաւ, ալէկ մը քննեց եւ բարձր ձայնով մը 100 ֆրանկ պատու: Ցանաւորն որ պատկերահանին ու ըլլալը կը ձանձնար, մտածեց որ եթէ անիկայ 100 ֆրանկ կու տայ, ստուգիլ պատկերը կ'ընկնէ և աւելի պիտ'որ արժէ, ուստի ինքն ալ 200 ֆրանկ պատու: «Եկե՛ք հարկը», պատասխանեց պատկերահանը: Ահա հարկը, ըսաւ միւսը:

այսպէս իրիւր կողմն ալ աւելուցին մինչեւ որ անտառը վերջին անգամ 2200 ֆրանկ տուաւ: Ան ատեն ըստ իրեն մը տիրեց, և պատկերն իր անկողնի վրայ: Սոր վրայ անտառը պատկերահանին քովն եկաւ և հարցուց թէ իր նոր ստացած պատկերին իրական արժէքն ինչ է: «Եթէ, ըսաւ արուեստագետը, 3/4 ֆրանկի կարող ըլլաք ծախել, մեծ բան է, բայց ես այնչափ չէի տար: «Ստուգե՛ք պատասխանեց միւսը: «Ոչ երբ», Եւ Լիւնի քննեց և քաջ հիմար 2000 ֆրանկ տուաւ: Ստուգիլ, ըսաւ պատկերահանը 2000 ֆրանկ տուի, բայց դաս մը տար: Համար այնպիսի մարդու մ'որ տարին 25,000 ֆրանկ մուտք ունի եւ 200 ֆրանկի համար խեղճ կին մը կը մերկայցնէ: Ես ձեր բան չհասկնալուն վրայ վտաւ հացած՝ աս գործքին ձեռք դարկի և յարգեցաւ: Հիմա բանը փոխուցաւ, դուք պարտաւոր էք եւ կ'ընք պարտաւոր, կը յուսամ որ ասկէ ետք անտառը յասալ չէք տանիր: Աս ըսաւ և անկէ հետաքս: «Հիմար փարգի մտաւոր պատկերաց հանդիսարանին համար՝ Աղքատ կնոջ աւճուրդն, անուամբ պատկեր մը կը նկարէ:

Փիւսկէն է Կասպեան:

Փիւսկիսիցին մէկը դետէ մ'անցնել ուղիով՝ նաւակ մը մտաւ: Երբ որ գետեզերքէն քիչ մը հեռացաւ, նաւակին հարցուց, «Թուաքանութիւն դիտե՛ք», «Կուտարանութիւն, չե՛ ամենեւին այնպիսի բան ըսած չունիմ», պատասխանեց միւսը: «Վիտա, ըսաւ փիւսկիսիցին, շատ կը ցաւիմ որ կենացը մէկ քառորդը կորսուած է: Քանի մը լսուի ետք նորէն հարցուց, «Ստուգե՛ք կը համարեն նաւակը ծիւղիկով «Չէ, չեմ հասկնար», ըսաւ: «Մեղք, ըսաւ փիւսկիսիցին կենացը երկրորդ քառորդն ալ կորսուած է», և երրորդ հարցումն եղաւ: «Ստուգալիս թիւերուն վրայ գաղափար ունի: — «Չէ անկէ ալ չեմ հասկնար», — «Ան ատեն կենացը երրորդ քառորդն ալ կորսուած է», և նաւակին աս խոսակցութեան զբաղած ժամանակը, յանկարծ նաւակը գետին մէջ դանաւած ժայռի մը վրայուցաւ ու խորտակելով սկսաւ ընկզմիլ: Ըստ մը ցամաքեց գլխաւոր վրայէն նետեց և տնկութեամբ մը փիւսկիսիցին հարցուց: «Նոյն գիտես», «Չէ, ըսաւ անիկայ, չեմ գիտեր», «Արեւմտ շուտով կ'ընկաւ հեծիք, ապա թէ ոչ կենացը շուտ քառորդն ալ կորսուած է»:

ՅԵՏԵՍԵՐՆԵՐ

Կասպեան շատ խառնաւոր զէն:

Սարսափային մէջ անտառաց պահապան մը մեծ տերս մինչեւ հիմար պաղտի պահած դեղ մը հրատարակեց, որով կատարի շատ խառնաւորն որն որ անդարմանելի կը համարուէր, դիւրաւ կը բժշկէ: — Ըստ խառնած տեղն անկողնայէն տաք քոյակով կամ գաղջ ջրով պէտք է ալէկ լուալ եւ լաթով մը շորցնել: անկէ ետք վերջին մէջ քանի մը կամիլ հանդային աղաթիւն: (acide muriatique) պէտք է կամեցնել: Աս թիւերն շատ շոյեղին ինչքը կը լուծէ և անմաս կ'ընէ: Գիւր գտնողն ու կ'ըլլալով շատ մարդիկ եւ անտառներ բժշկած է:

Վ Ի Ե Ն Ն Ա Յ Ի Դ Դ Ա Մ Ս Փ Ո Ւ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ը Ն Թ Ա Յ Ը									
1857 ՄԱՐՏԻՍ 23 (14) 24 (15) 25 (16) 26 (17) 27 (18) 28 (19) 29 (20)									
Ամբողջութեամբ 100 հաւանութիւն	87	87	87	87	87	87	87	87	87
Եւ հաւանութիւն 100 ընտելացի կ'ընէր	105	105	105	105	105	105	105	105	105
Լիւսապա 300 հաւանութիւն իրաւ	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Լիւսապա 1 փոքր տեղիւն	10,12	10,12	10,12 1/2	10,12 1/2	10,13	10,13	10,13	10,13	10,13
Համարներ 100 մարդ պատկեր	77 1/2	77 1/2	77	77	77	77	77	77	77
Պարտական 300 ֆրանկ	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2
Պիւսկէ 300 ֆրանկ	103	103	103	103	103	103	103	103	103
Պարտական 300 ֆրանկ	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2	121 1/2
Պարտական 300 ֆրանկ	103 1/2	103 1/2	103 1/2	103 1/2	103 1/2	103 1/2	103 1/2	103 1/2	103 1/2
Պարտական 300 ֆրանկ	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Պարտական 300 ֆրանկ	267	265	265	265	265	265	265	265	265
Պարտական 300 ֆրանկ	7 1/2	7 1/2	7 1/2	7 1/2	7 1/2	7 1/2	7 1/2	7 1/2	7 1/2
Պարտական 300 ֆրանկ	6 1/2	6 1/2	6 1/2	6 1/2	6 1/2	6 1/2	6 1/2	6 1/2	6 1/2